05
පාඩම
पञ्चमः पाठः ।

अस्ति कश्चिद्वाग्विशेषः ?

වර්තමාන කාලය ලට් (පරස්මෛපද)

වර්තමාන කාලය සඳහා සංස්කෘත භාෂාවෙහි ඇති එක ම විභක්තිය මෙය යි. දැන් සිදුවන ක්‍රියා වර්තමාන ක්‍රියා නමින් හැඳින් වේ. සංස්කෘත භාෂාවේ 'ලට්' ලකාරයෙන් දැක්වෙන්නේ වර්තමාන ක්‍රියාපදයි.

ප්‍රත්‍යය සහ නිදර්ශන වරනැගීම

	एक	द्वि	बहु	एक	द्वि	बहु
प्रथम	ति	तः	न्ति	पठति	पठतः	पठन्ति
मध्यम	सि	थः	थ	पठसि	पठथः	पठथ
उत्तम	मि	वः	मः	पठामि	पठावः	पठामः

එහි සිංහල අර්ථය

පුරුෂ	ඒකවචන	ද්විවචන	බහුවචන
ප්‍රථමපුරුෂ	පාඩම් කරයි	(දෙදෙන) පාඩම් කරත්	පාඩම් කරති
මධ්‍යමපුරුෂ	පාඩම් කරහි	(දෙදෙන) පාඩම් කරහු	පාඩම් කරහු
උත්තමපුරුෂ	පාඩම් කරමි	(දෙදෙන) පාඩම් කරමු	පාඩම් කරමු

වර්තමාන කාලය ලට් (ආත්මනේපද)

ප්‍රත්‍යය සහ නිදර්ශන වරනැගීම

	एक	द्वि	बहु	एक	द्वि	बहु
प्रथम	ते	एते	न्ते	भाषते	भाषेते	भाषन्ते
मध्यम	से	एथे	ध्वे	भाषसे	भाषेथे	भाषध्वे
उत्तम	ए	वहे	महे	भाषे	भाषावहे	भाषामहे

පරස්මෛපදයෙහි හා ආත්මනේපදයෙහි ආඛ්‍යාතයන් යෙදෙන නොයෙදෙන ආකාරය හඳුනා ගනිමු.

१. बालिका ओदनं पचति । / बालिका भक्तं पचते । (ගැහැණු ළමයා බත් උයයි.)

२. याचकः अन्नं याचति । / याचकः अन्नं याचते । (යාචකයා කෑම ඉල්ලයි.)

३. छात्रः गृहकार्यं करोति । / छात्रः गृहकार्यं कुरुते । (සිසුවා ගෙදර වැඩ කරයි.)

पच्	>	पचति । / पचते ।	(පිසයි)
लिख्	>	लिखति । ~~लिखते ।~~	(ලියයි)
चल्	>	चलति । ~~चलते ।~~	(ඇවිදියි)
याच्	>	याचति । / याचते ।	(ඉල්ලයි)
पठ्	>	पठति । ~~पठते ।~~	(හදාරයි)
लभ्	>	~~लभति ।~~ लभते ।	(ලබයි)

ක්‍රියාකාරකම 01

01. ඉහතින් දැක්වුණු ලට් ලකාරයට අනුව පහත ක්‍රියාපද වරනගමු.

अटति - ඇවිදියි	अस्यति - විසිකරයි	इच्छति - කැමතිවෙයි	कथयति - කියයි
चलति - සෙලවෙයි	क्षाम्यति - කමාකරයි	कृन्तति - කපයි	पूजयति - පුදයි
जीवति - ජීවත්වෙයි	नश्यति - නැසෙයි	क्षिपति - විසිකරයි	छादयति - සඟවයි
रक्षति - රකියි	शाम्यति - සංසිඳෙයි	लिम्पति - පාටකරයි	भूषयति - සරසයි
व्रजति - යයි	शुष्यति - වියළෙයි	विशति - පිවිසෙයි	प्रीणयति - පිණවයි
शंसति - පසසයි	नृत्यति - නටයි	सिञ्चति - ඉසියි	क्षालयति - සෝදයි
चुम्बति - සිඹියි	श्रुणोति - අසයි	सृजति - මවයි	पृच्छति - විචාරයි
जल्पति - දොඩමළුවෙයි	मुष्णाति - සොරකම් කරයි	वर्णयति - වර්ණනා කරයි	पालयति - පාලනය කරයි
पुनाति - පවිත්‍ර කරයි	गृह्णाति - ගණියි	जानाति - දනියි	बध्नाति - බඳියි
प्रीणाति - පිණවයි	लुनाति - සිඳියි	करोति - කරයි	अश्नाति - අනුභව කරයි

අභ්‍යාසය 01

01. ඡේදයේ වරහන් තුළ ඇති සිංහල ක්‍රියාපදයට අනුව ලට් ලකාර ක්‍රියා රූපවලින් හිස්තැන් පුරවන්න.

मम विद्यालयः।

मम विद्यालयः अतिविशालः। अस्माकं विद्यालये सहस्रं छात्राः पठन्ति। तत्र ते परस्परम् आनन्देन ....। (मिल् - හමුවෙත්) छात्राः पुस्तकानि लेखन्याः च विद्यालयं................। (नय् - ගෙනයත්) आदौ छात्राः बुद्धवन्दनं कुर्वन्ति गुरुं च ....। (प्र + नम् - වදිත්) ततः अध्यापकः विविधान् विषयान् फलके ....। (लिख् - ලියත්) शतं अद्यापकाः अद्यापिका च कार्यं ....। (कृ - කරත්) अस्माकं विद्यालये विशालं क्रीडाक्षेत्रम् ....। (अस् - ඇත) ते क्रीडाक्षेत्रे क्रीडन्ति। केचित् छात्राः कन्दुकेन ....। (क्रीड् - ක්‍රීඩාකරත්) अन्ये धावन्ति अपरे च ....। (उत् + पत् - උඩපනිත්) अध्यापकाः च मार्गदर्शनं कुर्वन्ति। अस्माकं विद्यालये विशालः पुस्तकालयः अपि अस्ति। तत्र ते तूष्णीम् ....। (पठ् - ඉගෙනගනිත්) अस्माकं विद्यालये उपवनम् अस्ति। तत्र अनेकानि पुष्पाणि ....। (अस् - වෙත්) मालाकारः उपवनं................। (रक्ष् - රකී) वयम् उपवने अन्यैः छात्रैः सह पाठं ....। (पठ् - පාඩම් කරමු) व्यायामः कुर्मः क्रीडामः च।

අභ්‍යාසය 02

01. හිස්තැන් පුරවන්න.

पुरुष	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन	ඒක වචන	ද්විවචන	බහු වචන
प्रथमपुरुष	करोति			කරයි		
मध्यमपुरुष		कुरुथः			දෙදෙනෙක් කරහු	
उत्तमपुरुष			कुर्मः			කරමු

අභ්‍යාසය 03

01. පහත දැක්වෙන ක්‍රියාපදවල පුරුෂය, වචනය හා තේරුම ලියන්න.

		පුරුෂය	වචනය	තේරුම
१. गच्छति	-	प्रथम	एक	යයි
२. यच्छन्ति	-	....	....	....
३. जयसि	-	....	....	....
४. दशतः	-	....	....	....
५. जिघ्रामः	-	....	....	....
६. विशतः	-	....	....	....
७. हरथः	-	....	....	....
८. गायामि	-	....	....	....
९. कर्षावः	-	....	....	....
१०. राजन्ति	-	....	....	....

අභ්‍යාසය 04

01. ලට් ආත්මනේපද ක්‍රියා රූපවලින් හිස්තැන් පුරවන්න.

पुरुष	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन		एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमपुरुष	लभते				वर्धते		
मध्यमपुरुष		लभेथे					वर्धध्वे
उत्तमपुरुष			लभामहे			वर्धावहे	

අභ්‍යාසය 05

01. ලට් ආත්මනේ ක්‍රියාපද යොදා හිස්තැන් පුරවන්න.

१. दरिद्रः कष्टं ………….. । सह् - (දිළින්දා දුක් උසුලයි.)

२. वृक्षः वातेन ………….. । कम्प् - (ගස සුළඟින් සෙලවෙයි.)

३. कीटः सस्यं ………….. । बाध् - (පණුවා ගොයමට බාධා කරයි.)

४. छात्रौ श्लोकं ………….. । भाष् - (ශිෂ්‍යයෝ දෙදෙනා ශ්ලෝකයක් කියත්.)

५. आचार्यः चतुरान् छात्रान्………….. । सेव् - (ගුරුවරයා දක්ෂ සිසුන් ඇසුරු කරයි.)

අතීතකාලය ලඞ් (පරස්මෛපද)

අතීතයේ කළ ක්‍රියාවක් හඟවනු පිණිස යෙදෙන ක්‍රියාපද අතීත ආඛ්‍යාත යනුවෙන් හැඳින්වේ. අතීත ආඛ්‍යාත තුන් වර්ගයක් ම සංස්කෘත භාෂාවේ භාවිත වේ.

1. **අනද්‍යතනාතීත ‘ලඞ්’** - **ඊයේ පටන් ගෙවීගිය අතීතය**
2. **භූතෙ ‘ලුඞ්’** - **නුදුරු (එදින ම සිදු වූ) අතීතය**
3. **පරොක්ෂා ‘ලිට්’** - **පෙර නොදුටු විරූ අතීතය**

සංස්කෘත භාෂාවේ බහුල ව ම යෙදෙන අතීත ලකාරය වන්නේ **අනද්‍යතනාතීත ‘ලඞ්’** ලකාර ආඛ්‍යාතයයි. ඊයේ පටන් ගෙවී ගිය කාලය තුළ සිදු කළ ක්‍රියාවක් දැක්වීමේ දී මෙම ආඛ්‍යාතය යොදනු ලබයි. (අනද්‍යතනාතීත > න + අද්‍යතන + අතීත > අද නොවූ අතීත) මෙම පාඩමේ දී ඔබේ අවධානයට යොමු කරනුයේ බහුල ව භාවිත වන **අනද්‍යතනාතීත ‘ලඞ්’** ලකාර ආඛ්‍යාතය පිළිබඳ ව පමණි.

වර්තමාන ලට්   අතීත 'ලඞ්'

गच्छति। (යයි)   अ + गच्छ + त्   अगच्छत्। - (ගියේ ය.)
पतति। (වැටෙයි)   अ + पत + त्   अपतत्। - (වැටුණේ ය.)

ප්‍රත්‍යය සහ නිදර්ශන වරනැඟීම

	एक	द्वि	बहु	एक	द्वि	बहु
प्रथम	त्	ताम्	अन्	अपठत्	अपठताम्	अपठन्
मध्यम	स् (:)	तम्	त	अपठः	अपठतम्	अपठत
उत्तम	अम्	व	म	अपठम्	अपठाव	अपठाम

එහි සිංහල අර්ථය

පුරුෂ	ඒකවචන	ද්විවචන	බහුවචන
ප්‍රථමපුරුෂ	පාඩම් කළේ ය	(දෙදෙන) පාඩම් කළෝ ය	පාඩම් කළෝ ය/කළහ
මධ්‍යමපුරුෂ	පාඩම් කළෙහි	(දෙදෙන) පාඩම් කළෙහු	පාඩම් කළෙහු
උත්තමපුරුෂ	පාඩම් කළෙමි	(දෙදෙන) පාඩම් කළෙමු	පාඩම් කළෙමු

අතීතකාලය ලඞ් (ආත්මනේපද)

ප්‍රත්‍යය සහ නිදර්ශන වරනැගීම

	एक	द्वि	बहु	एक	द्वि	बहु
प्रथम	त	एताम्	अन्त	असहत	असहेताम्	असहन्त
मध्यम	थाः	एथाम्	ध्वम्	असहथाः	असहेथाम्	असहध्वम्
उत्तम	ए	वहि	महि	असहे	असहावहि	असहावहि

ක්‍රියාකාරකම 02

01. පහත ක්‍රියාපද ලඞ් ලකාරයෙහි වරනගමු.

ලට්	ලඞ්	ලට්	ලඞ්
चलति - සෙලවෙයි.	अचलत् - සෙලවුණේ ය.	पश्यति - බලයි.	अपश्यत् - බැලුවේ ය.
जीवति - ජීවත්වෙයි.	अजीवत् - ජීවත් වුණේ ය.	पतति - වැටෙයි.	अपतत् - වැටුනේ ය.
रक्षति - රකියි.	अरक्षत् - රැක්කේ ය.	पठति - හදාරයි.	अपठत् - හැදෑරුවේ ය.
पृच्छति - විචාරයි.	अपृच्छत् - විචාළේ ය.	मिलति - හමුවෙයි.	अमिलत् - හමුවූයේ ය.
क्षिपति - විසි කරයි.	आक्षिपत् - විසිකළේ ය.	चरति - හැසිරෙයි.	अचरत् - හැසුරුණේ ය.
कथयति - කියයි.	अकथयत् - කීවේ ය.	तिष्ठति - සිටියි.	अतिष्ठत् - සිටියේ ය.
क्षालयति - සෝදයි.	अक्षालयत् - සේදුවේ ය.	खादति - කයි.	अखादत् - කෑවේ ය.
पूजयति - පුදයි.	अपूजयत् - පිදුවේ ය.	करोति - කරයි.	अकरोत् - කළේ ය.

අභ්‍යාසය 06

01. පහත සඳහන් හිස්තැන්වලට අදාළ පද නිවැරැදි ව ලියන්න.

ලට් ක්‍රියාව	වර්තමාන තේරුම	ලඞ් ක්‍රියාව	අතීත තේරුම
१. पठति	- පාඩම් කරයි.	अपठत्	- පාඩම් කළේ ය.
२. क्रीडन्ति	-	....	- පාඩම් කළහ.
३. तिष्ठसि	-	अतिष्ठः	- ....
४. चरथः	- හැසිරෙහු.	....	- ....
५. निन्दामि	-	....	- නින්දා කළෙමි.
६. तुष्यतः	- දෙදෙන සතුටුවෙත්.	....	- ....
७. खादामः	-	अखादाम	- ....
८. रक्षति	-	....	- ආරක්ෂා කළේ ය.
९. लिखन्ति	-	अलिखन्	- ....
१०. मुञ्चति	- මුදයි.	....	- ....
११. वदति	-	....	- කීවෙහි.
१२. चिन्तयति	-	अचिन्तयत्	- ....
१३. रचयति	- රචනා කරයි.	....	- ....
१४. पीडयति	-	....	- පීඩා කළේ ය.
१५. पतावः	- දෙදෙන වැටෙමු.	....	- දෙදෙන වැටුනෙමු.

අභ්‍යාසය 07

01. ලඞ් ලකාර ආත්මනේපද ක්‍රියා රූපවලින් හිස්තැන් පුරවන්න.

	आत्मनेपद लभ् धातु				आत्मनेपद वृध् धातु		
पुरुष	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन		एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमपुरुष	अलभत		अलभन्त		अवर्धत	अवर्धेताम्	
मध्यमपुरुष		अलभथाम्				अवर्धेथाम्	अवर्धध्वम्
उत्तमपुरुष	अलभे		अलभामहि		अवर्धे		अवर्धामहि

අභ්‍යාසය 08

01. ලඞ් ලකාර ආත්මනේපද ක්‍රියාරූපවලින් වාක්‍ය සම්පූර්ණ කරන්න.

१. त्वं बुद्धं .... । वन्द् (ඔබ බුදුන් වැන්දෙහි.)

२. अहं सुभाषितम् .... । भाष् (මම යහපත් වචන කීවෙමි.)

३. भक्तः बुद्धम् .... । वन्द् (බැතිමතා බුදුන් වැන්දේ ය.)

४. आवां भारम् .... । वह् (අපි දෙදෙනා බර ඉසලුවෙමු.)

५. अध्यापकः छात्रम् .... । श्लाघ् । (ගුරුවරයා ශිෂ්‍යයා පැසසුවේ ය.)

६. वयं सत्पुरुषान् .... । सेव् (අපි සත්පුරුෂයන් ඇසුරු කළෙමු.)

७. युवाम् उपहारम् .... । लभ् (ඔබලා දෙදෙනා උපහාර ලැබුවෙහු.)

८. युवां साधून् .... । सेव् (නුඹලා සත්පුරුෂයන් ඇසුරු කළෙහු.)

९. सज्जनाः जनान् .... । सेव् (සත්පුරුෂයෝ ජනයන් ඇසුරු කළහ.)

१०. याचकौ धनम् .... । याच् (යාචකයෝ දෙදෙනා ධනය ඉල්ලුවෝ ය.)

ක්‍රියාකාරකම 03

01. සෝපසර්ග ධාතුවලින් සැදුණු අතීත කාලික ක්‍රියා කිහිපයක් පහත දැක්වේ. ඒවා හොඳින් අධ්‍යයනය කරන්න.

अति + क्रामति - अतिक्रामति - ඉක්මවායයි > अति + अक्रामत् - अत्यक्रामत् - ඉක්මවාගියේ ය.

अधि + गच्छति - अधिगच्छति - ලබයි > अधि + अगच्छत् - अध्यगच्छत् - ලැබුවේ ය.

अनु + सरति - अनुसरति - ලුහුබඳියි > अनु + असरत् - अन्वसरत् - ලුහුබැන්දේ ය.

अप + नयति - अपनयति - බැහැර ගෙනයයි > अप + अनयत् - अपानयत् - බැහැර ගෙනගියේ ය.

अव + तरति - अवतरति - බසියි > अव + अतरत् - अवातरत् - බැස්සේ ය.

आ + नयति - आनयति - ගෙන එයි > आ + अनयत् - आनयत् - ගෙන ආයේ ය.

उत् + गच्छति - उद्गच्छति - පැනනගියි > उत् + अगच्छत् - उदगच्छत् - පැනනැග්ගේ ය.

उप + गच्छति - उपगच्छति - ළංවෙයි > उप + अगच्छत् - उपागच्छत् - ළංවූයේ ය.

निर् + गच्छति - निर्गच्छति - නික්මෙයි > निर् + अगच्छत् - निरगच्छत् - නික්මුණේ ය.

प्रति + गच्छति - प्रतिगच्छति - වෙතට යයි > प्रति + अगच्छत् - प्रत्यगच्छत् - වෙතට ගියේ ය.

प्र + यच्छति - प्रयच्छति - දෙයි > प्र + अयच्छत् - प्रायच्छत् - දුන්නේ ය.

परा + जयति - पराजयति - පරදියි > परा + अजयत् -पराजयत् - පැරදුණේ ය.

सम् + गच्छति - संगच्छति - එකතුවෙයි > सम् + अगच्छत् -समगच्छत् - එකතු විය.

अनु + भवति - अनुभवति - විඳියි > अनु + अभवत् - अन्वभवत् - වින්දේ ය.

अव + रोहति - अवरोहति - බසියි > अव + अरोहत् - अवारोहत् - බැස්සේ ය

අභ්‍යාසය 09

01. පහත දැක්වෙන වාක්‍යවල ඇති හිස්තැනට සුදුසු පද වරහන් තුළින් තෝරන්න. තේරුම ලියන්න.

०९. अहं पोतेन गङ्गा .... (तरामः / तरामि / तरावः)

०२. कर्षकौ क्षेत्रे बीजानि .... (वपतः/ वपथः /वपन्ति)

०३. वयं प्रातः बुद्धं .... (नमामि / नमथः / नमामः)

०४. त्वं देवस्य रूपं .... (पश्यति / पश्यसि / पश्यामि)

०५. श्रमणाः नूनं सत्यं .... (वदन्ति / वदतः / वदामः)

०६. सर्पः दारकस्य पादं .... (दशसि / दशामि / दशति)

०७. यूयं नित्यं सज्जनान् .... (भजामः / भजथः / भजथ)

०८. गायकौ मधुरं गीतानि .... (गायतः / गायथः / गायथ)

०९. अग्रजा उद्याने पुष्पाणि .... (जिघ्रन्ति / जिघ्रति / जिघ्रतः)

१०. वयं सदैव प्रातः गुरून् .... (अर्चयामः / अर्चयामि / अर्चयावः)

११. पितामहस्य व्याधिः मन्दं .... (शाम्यतः / शाम्यन्ति / शाम्यति)

१२. सर्पः जलं पातुं गत्वा कूपे .... (अपतन् / अपतत् / अपताम्)

१३. अहं गुरुणा सार्धं विहारं .... (अगच्छम् / अगच्छावः/ अगच्छामः)

१४. श्रावकाः शालायां निषद्य धर्मं .... (शृण्वन्ति / शृण्वतः / शृण्वत्)

१५. आवां अध्ययनाय पाठालयं .... (विशावः / विशामः / विशथः)

१६. मृगाः मनुष्यान् दृष्ट्वा शीघ्रं .... (अधावत् / अधावम् / अधावन्)

१७. युवां पठनेन विना परीक्षणात् समर्थाय कथं .... (शक्नुथ / शक्नुथः / शक्नुतः)

१८. पूर्वे सर्वज्ञः लङ्कां प्राप्य यक्षेभ्यः धर्मं .... (अदेशयति / अदेशयत् / अदेशयत)

१९. छात्रः स्व कक्ष्यायां पीठानि च उत्पीठिकाश्च .... (गणयति / गणयतः / गणयन्ति)

२०. तस्कराः रात्रौ गृहान् प्रविश्य भण्डानि .... (अमुष्णोन्/ अमुष्णात्/ अमुष्णोताम्)

ක්‍රියාකාරකම 04

01. පහත සඳහන් කථාව හඬනගා සාවධාන ව කියවන්න. තේරුම් ගන්න.

दशमः त्वम् असि ।

एकदा दशबालकाः स्नानाय नदीम् अगच्छन्। ते नदीजले चिरं स्नानम् अकुर्वन्। ततः ते तीर्त्वा पारं गताः। तदा तेषां नायकः अपृच्छत्-अपि सर्वे बालकाः नदीम् उत्तीर्णाः ? तदा कश्चिद्बालकः अगणयत् - एकः, द्वौ, त्रयः, चत्वारः, पञ्च, षट्, सप्त, अष्टौ, नव इति। सः स्वं न अगणयत्। अतः स अवदत्-नव एव सन्ति। दशमः न अस्ति। अपरः अपि बालकः पुनः अन्यान् बालकान् अगणयत्। तदा अपि नव एव आसन्। अतः ते निश्चयम् अकुर्वन् यत् दशमः नद्यां मग्नः। ते दुःखिताः तूष्णीम् अतिष्ठन्। तदा कश्चित् पथिकः तत्र आगच्छत्। स तान् बालकान् दुःखितान् दृष्ट्वा अपृच्छत्- बालकाः ! युष्माकं दुःखस्य कारणं किम् ? बालकानां नायकः अकथयत्। ‘ वयं दश बालकाः स्नातुम् आगताः। इदानीं नव एव स्मः। एकः नद्यां मग्नः’ इति।

पथिकः तान् अगणयत्। तत्र दशबालकाः एव आसन्। सः नायकम् आदिशत् । त्वं बालकान् गणय। स तु नवबालकान् एव अगणयत्। तदा पथिकः अवदत् - दशमः त्वम् असि इति। तत् श्रुत्वा प्रहृष्टाः भूत्वा सर्वे गृहम् अगच्छन्।

අභ්‍යාසය 10

01. කථාවේ ඇතුළත් වර්ණ ගන්වන ලද ක්‍රියාපදවල ලකාරය, පුරුෂය, වචනය හා තේරුම ලියන්න.

ශබ්දාර්ථ

पोतेन	- (හබලෙන්)
तस्करः	- (සොරා)
पितामहः	- (සීයා)
कूपम्	- (ළිඳ)
अग्रजा	- (වැඩිමහල් සහෝදරිය)
उत्पीठिका	- (මේසය)

कामं व्यसनवृक्षस्य मूलं दुर्जनसंगतिः।

කාමං ව්‍යසනවෘක්ෂස්‍ය මූලං දුර්ජනසංගතිඃ

දුදනන් හා එක්වීම ඒකාන්තයෙන් විපත් නැමති ගසේ මුලයි.

क्षीणा नरा निष्करुणा भवन्ति।

ක්ෂීණා නරා නිෂ්කරුණා භවන්ති

පිරිහුණු පුද්ගලයෝ අකාරුණික වෙත්.

क्षारं पिबति पयोधेर्वर्षत्यम्भोधरो मधुरम्भः।

ක්ෂාරං පිබති පයොධේර්වර්ෂත්‍යම්භෝධරෝ මධුරම්භඃ.

වළාකුළ, මුහුදෙන් ලුණු දිය බී මිහිරි ජලය ලබා දෙයි.